

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการผลกระทบของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ : ศึกษากรณีการประปานครหลวงนี้ ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) นโยบายและแนวทางในการแปรรูปการประปานครหลวง 2) ปัญหาและอุปสรรคในการแปรรูปการประปานครหลวงและผลกระทบทางการเมือง และ 3) ผลกระทบต่อประชาชนจากการแปรรูปการประปานครหลวง โดยทำการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ ตำรา บทความวิชาการ งานเอกสารวิจัย ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เคยมีผู้เคยศึกษาวิจัยมาแล้ว ข้อมูลที่ได้จากการจัดการรับฟังความคิดเห็นจากพนักงานของประปานครหลวง และจากประชาชนทั่วไป เมื่อวันที่ 16, 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารการประปานครหลวง แล้วมาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับประสบการณ์การทำงานของผู้วิจัย

1. สรุปการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า

1.1 การแปรรูปการประปานครหลวง เป็นการดำเนินการตามนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาล และพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) แปลงสถานะการประปานครหลวงจากรัฐวิสาหกิจ เป็นบริษัท การประปานครหลวง จำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ

2) แปลง "ทุน" เป็น "ทุนเรือนหุ้น" ในเบื้องต้นที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้อำนาจเช่นเดิม และ

3) การกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนเพื่อที่ภาคเอกชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนต่อไป

1.2 ระหว่างดำเนินการแปรรูปการประปานครหลวงตามขั้นตอนข้อ 1.1 ปรากฏปัญหาการดำเนินการที่เป็นอุปสรรคต่อการแปรรูปการประปานครหลวง ดังนี้

- 1) ปัญหาการดำเนินการที่ขาดธรรมาภิบาลในการแปรรูปการประปานครหลวง
- 2) ปัญหาด้านกฎหมาย ทั้งการขัดต่อหลักการทางนิติบัญญัติ และความไม่สมบูรณ์ของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542

1.3 การที่รัฐบาลตัดสินใจและดำเนินการแปรรูปการประปานครหลวงนั้น ส่งผลกระทบต่อรัฐบาล 2 ประการ คือ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล และรัฐบาลขาดเสถียรภาพทางการเมือง

1.4 การที่รัฐบาลตัดสินใจแปรรูปการประปานครหลวง ได้ส่งผลกระทบทั้งต่อประชาชนและพนักงานของการประปานครหลวง ดังนี้

1.4.1 ประชาชนได้รับบริการที่ไม่เป็นธรรม และมีความวิตกต่อราคาค่าน้ำประปา คุณภาพของการให้บริการ และการบริการที่ไม่ทั่วถึง

1.4.2 พนักงานความรู้สึกไม่มั่นคงในสถานภาพภายหลังการแปลงสภาพเป็นพนักงานบริษัท

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องผลกระทบของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ : ศึกษากรณีการประปานครหลวง สามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลของการแปรรูปการประปานครหลวงได้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจมีการพัฒนาของนโยบายในลักษณะการเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจและเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ พ.ศ.2539 เป็นต้นมา แต่วัตถุประสงค์ของการดำเนินการยังคงเดิม โดยมุ่งที่จะ “การปรับปรุงประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจและการลดภาระงบประมาณของภาครัฐ” ส่วนการกำหนดบทบาทของรัฐวิสาหกิจนั้น มีการเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนเพิ่มขึ้นตามบริบทที่เหมาะสม โดยเริ่มจาก “การลดบทบาทของรัฐ” ในการเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจ ในรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็น “การเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจ” และ “การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ” ในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

การแปรรูปการประปานครหลวง เป็นการดำเนินการตามนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 โดยคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทเป็นผู้ดำเนินการตามขั้นตอนการแปรรูป ซึ่งคณะกรรมการได้กำหนด

การดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) แปลงสถานะการประปานครหลวงจากรัฐวิสาหกิจ เป็น บริษัท การประปานครหลวง จำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ 2) แปลง “ทุน” เป็น “ทุนเรือนหุ้น” ในเบื้องต้นที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจเช่นเดิม และ 3) การกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ ภาคเอกชน เพื่อให้ภาคเอกชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนต่อไป ซึ่งเป็นการปฏิบัติตาม ขั้นตอนการแปลงทุนเป็นหุ้นตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 การดำเนินการ ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษารูปแบบการไฟฟ้านครหลวงของ **สากล ม่วงศิริ** ที่พบว่า การแปรรูปการไฟฟ้านครหลวง เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐวิสาหกิจ และได้กำหนดแนวทางการแปรรูปไปสู่ รัฐวิสาหกิจสาขาอื่นด้วย ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการแปรรูปแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลว่า การแปรรูปฯ ในครั้งนี้เป็นไป ตามความต้องการของรัฐบาลเพื่อลดภาระงบประมาณของภาครัฐสำหรับการสนับสนุนการขยาย การลงทุนของการประปานครหลวง และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้เพิ่มขึ้นหลังจากที่มีการกระจายหุ้นฯ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว

ในขั้นตอนระหว่างการนำบริษัท การประปานครหลวง จำกัด เข้าจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อขายหุ้นให้แก่ประชาชนนั้น ปรากฏมีการชุมนุมต่อต้านการแปรรูป ดังกล่าว ร่วมกับวิสาหกิจอื่น เหตุการณ์ที่สำคัญและเป็นเหตุให้การเข้าสู่การจดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องยุติลง คือ การที่ศาลปกครองสูงสุดพิจารณา พระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท กฟผ. จำกัด (มหาชน) พ.ศ.2548 และพระราช กฤษฎีกา กำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2548 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2549

ในกรณีนี้สอดคล้องกับแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ **ทศพร ศิริสัมพันธ์** และ **วรเดช จันทรศร** ที่กล่าวว่า นอกจากปัญหาความขัดแย้งภายในของหน่วยงานที่รับผิดชอบใน การนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติต่อต้านไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงแล้ว ปัญหาจากตัวนโยบายเอง ก็ก่อให้เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วน เสียจะเข้ามาขัดขวางขบวนการปฏิบัติตามนโยบายนี้ ซึ่งในประเด็นนี้ **ลินา เจริญศรี** และ **สุนันtha นิงสานนท์** เห็นว่าการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้น น่าจะมีสาเหตุมาจากปัญหาจาก ตัวนโยบายเอง ซึ่งในที่นี้คือ นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลภายใต้บทบัญญัติของ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 ส่วนการปฏิบัติของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทใน

การเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อขายหุ้นให้แก่ประชาชนนั้น เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ตายตัวแล้ว

ปัญหาจากตัวนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 นี้เป็นการดำเนินการที่ขาดธรรมาภิบาล ทั้งในระดับผู้กำหนดนโยบายคือรัฐบาล และในระดับผู้ปฏิบัติคือคณะกรรมการเตรียมการฯ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การดำเนินการแปรรูปการประปานครหลวงที่เกิดขึ้น จนนำมาสู่การขัดขวางชุมนุมประท้วงการแปรรูป ทำให้เกิดสถานการณ์การต่อต้านภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งจากประชาชนและพนักงานการประปานครหลวงร่วมกับพนักงานรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช ที่พบว่า การดำเนินกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลที่มีกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการอย่างจริงจังนี้ ได้เป็นไปท่ามกลางเสียงคัดค้านจากบรรดาองค์กรแรงงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พรรคการเมืองฝ่ายค้านและสื่อมวลชนจำนวนมาก และดูเหมือนว่านับวันกระแสการคัดค้านต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็ยิ่งทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น โดยประเด็นหลักของการคัดค้านที่มีการนำเสนอก็คือ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นการขายสมบัติของชาติและเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามามีส่วนในการกำหนดชะตาชีวิตของคนไทย

นอกจากนี้ ปัญหาด้านกฎหมาย ทั้งการขัดต่อหลักการทางนิติบัญญัติ และความไม่สมบูรณ์ของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการแปรรูปการประปานครหลวง ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ กล่าวคือ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 บัญญัติให้ฝ่ายบริหารโดยมติคณะมนตรีสามารถยุบเลิกรัฐวิสาหกิจได้ ด้วยการตราพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 28) ได้ ทั้ง ๆ ที่การประปานครหลวง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ.2510 จึงเป็นการให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่ฝ่ายบริหารในการยุบเลิกรัฐวิสาหกิจโดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ขัดต่อหลักการทางนิติบัญญัติ ทำให้นอกจากจะไม่มีการถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารแล้ว ฝ่ายบริหารยังก้าวล่วงไปใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่ต้องการขายได้อีกด้วย ซึ่งตรงกับข้อคิดเห็นของ นันทวัฒน์ บรมานันท์ ที่กล่าวว่า กระบวนการต่าง ๆ ที่ให้อำนาจฝ่ายการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจึงเป็นกระบวนการที่รวบรัดและไม่โปร่งใสอันอาจส่งผลทำให้ประเทศชาติและประชาชนต้องเสียประโยชน์ได้

ปัญหาและอุปสรรคในทัศนะทางกฎหมายต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย ดังที่กล่าวมาโดยสรุปนี้ เป็นปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินการเพื่อการประปานครหลวง ซึ่งดู

เหมือนว่าเป็นประเด็นปัญหาที่ได้มีการละเลยในการทำความเข้าใจและเตรียมการสำหรับการหาทางแก้ไขปัญหาจากฝ่ายต่าง ๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอยู่ในขณะนี้ นอกจากนั้นการไม่ให้ความสำคัญต่อประเด็นทางกฎหมายดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบายในเรื่องการประปานครหลวง ซึ่งมีฐานะเป็นนโยบายหลักของรัฐบาล และมีผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลด้วย

ผลที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลตัดสินใจแปรรูปการประปานครหลวงนั้น พบว่าประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล และส่งผลให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพทางการเมือง กล่าวคือ การที่รัฐบาลพยายามแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ท่ามกลางกระแสการต่อต้านการกำหนดนโยบายการแปรรูปการประปานครหลวงของรัฐบาลที่ไม่ชัดเจน โดยที่รัฐบาลไม่ให้ความสนใจต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุม และไม่พยายามทำความเข้าใจกับประชาชนด้วย เป็นผลให้ประชาชนหมดความศรัทธาต่อรัฐบาล ด้วยเห็นว่ารัฐบาลตัดสินใจดำเนินการแปรรูป เพราะมีผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นของการดำเนินการของรัฐบาล อันเกิดจากความไม่แน่ใจว่ารัฐบาลตัดสินใจดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้น เป็นการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแปรรูปการประปานครหลวง และส่งผลให้รัฐบาลสูญเสียคะแนนนิยมทางการเมือง ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ **ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช** พบว่า การดำเนินกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลที่มีกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการอย่างจริงจังนี้ ได้เป็นไปท่ามกลางเสียงคัดค้านจากบรรดาองค์กรแรงงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พรรคการเมืองฝ่ายค้านและสื่อมวลชนจำนวนมากไม่น้อยและดูเหมือนว่านับวันกระแสการคัดค้านต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็ยิ่งทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

จากผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ประชาชนมีความวิตกต่อราคาค่าน้ำประปา คุณภาพของการให้บริการ และการบริการที่ไม่ทั่วถึง กล่าวคือ ภายหลังจากการแปรรูปไม่มีหลักประกันที่ทำให้ประชาชนเชื่อได้ว่าราคาน้ำประปาจะไม่ปรับขึ้น และการกำหนดราคาค่าน้ำประปาจะเป็นธรรมต่อผู้บริโภค เนื่องจากการบริหารงานในรูปแบบบริษัทจำกัด จะต้องมีการจ่ายค่าเช่าคลอง ต้องเสียค่าซื้อน้ำดิบ มีค่าใช้จ่ายด้านพนักงานเพิ่มสูงขึ้น และจะต้องมีการจ่ายค่าประกอบการ เพื่อจ่ายคืนแก่ผู้ถือหุ้น ส่วนคุณภาพของการให้บริการนั้น ไม่มีการกำหนดหน่วยงานหรือผู้ตรวจสอบที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดมาตรฐานในการให้บริการ ตลอดจนกฎเกณฑ์ในการควบคุมและตรวจสอบให้เป็นมาตรฐานเพื่อความปลอดภัยและคุณภาพการให้บริการที่ดี รวมทั้งบทลงโทษที่เข้มงวด นอกจากนี้การที่สภาของการประปานครหลวง ถูกเปลี่ยนสภาพเป็น

บริษัทจำกัดแล้ว การให้บริการของบริษัทก็จะเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าสาธารณะเป็นสินค้าเอกชนที่มีการผูกขาด จึงทำให้การบริหารงานในรูปแบบบริษัทใหม่มีสิทธิที่จะเลือกลงทุนเฉพาะพื้นที่ที่คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยมีสิทธิเลือกที่จะไม่ให้บริการในพื้นที่ที่ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน หรือการจัดลำดับการให้บริการไว้ในลำดับหลัง ซึ่งในประเด็นนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ **นุกูล เทชศิริโรตม** ที่พบว่า หลังจากมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจแล้ว ประชาชนจะมีทางเลือกในการบริโภคมากขึ้น เนื่องจากการแข่งขันในภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลให้การบริโภคของภาคเอกชนมีมาก เมื่อมีการแปรรูปทำให้บทบาทของรัฐบาลมีน้อยลง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้ระดับราคาที่ลดต่ำลง รวมไปถึงคุณภาพของสินค้าและบริการที่สูงขึ้น

ถึงแม้คณะกรรมการเตรียมการฯ จะได้ชี้แจงให้ความมั่นใจในขั้นตอนการแปลงสภาพ ได้ให้ความสำคัญในการพิจารณาเรื่องสถานะ สิทธิประโยชน์พนักงานที่มีอยู่ ณ วันที่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ยังคงให้มีอยู่ และให้พนักงานได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่น้อยกว่าที่ได้รับปัจจุบัน ในอนาคตเมื่อมีการดำเนินการในรูปบริษัทแล้ว การประเมินผลการดำเนินการ จะขึ้นอยู่กับตามที่คณะกรรมการบริษัทกำหนด แต่ถึงแม้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้ง จะพยายามชี้ให้พนักงานมีความมั่นใจในสถานะภาพของพนักงาน ภายหลังการเปลี่ยนแปลง แต่ยังไม่แสดงให้เห็นว่าพนักงานจะมีความมั่นคงจากการทำงาน ภายหลังการแปลงสภาพเป็นบริษัทได้ ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งได้ชี้แจงไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า การประเมินผลการดำเนินการในการเปลี่ยนสถานะภาพเป็นพนักงานบริษัทจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการบริษัทกำหนด นอกจากนี้ การบริหารงานบริษัทจะต้องคำนึงถึง การลดต้นทุน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการนำกำไรจากการให้บริการไปจ่ายคืนแก่ผู้ถือหุ้น จึงอาจนำไปสู่การเลิกจ้างพนักงานได้ จึงทำให้พนักงานไม่มีความมั่นคงในการทำงาน นอกจากการถูกเลิกจ้างงานจะทำให้พนักงานเดือดร้อนแล้ว ครอบครัวพนักงานหรือผู้อุปการะของพนักงาน ก็จะต้องเดือดร้อนไปด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ผลกระทบทางสังคมในที่สุด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาล

ในการกำหนดนโยบายและแนวทางดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หรือนโยบายอื่นที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมนั้น ควรดำเนินการด้วยหลักธรรมาภิบาล ทั้งในระดับนโยบาย คือรัฐบาล และในระดับปฏิบัติคือผู้ดำเนินการ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย จนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ด้วยการระดมความคิดเห็นเพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริง เป็นข้อตกลงร่วมกันที่จะนำไปกำหนดเป็นนโยบายบังคับใช้ต่อไปตั้งแต่ต้น ซึ่งเป็นการดำเนินการที่โปร่งใสเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง และจะไม่มีการชุมนุมต่อต้านนโยบายนั้นในภายหลัง เหมือนปัญหาการกำหนดนโยบายและแนวทางดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่เกิดขึ้น

3.1.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยความโปร่งใส

การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ควรดำเนินการไปด้วยความโปร่งใสและยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จะต้องมีการเตรียมการและการดำเนินที่ดี กล่าวคือ ผู้ที่รับผิดชอบจะต้องมีการเตรียมการที่ดี ด้วยการจัดเตรียมข้อมูลให้สมบูรณ์ และดำเนินการนำเสนอด้วยข้อมูลที่ถูกต้องทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และให้เป็นเวทีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง

3.1.3 ใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

สถานการณ์ที่มีทั้งความพยายามผลักดันกระบวนการแปรรูปและการต่อต้านคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจบนจุดยืนและเหตุผลของแต่ละฝ่ายดังที่กล่าวมาแล้ว ได้สร้างความสับสนและไม่แน่ใจในหมู่ประชาชนถึงความถูกต้องเหมาะสมของการดำเนินการนโยบายดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง และความพยายามในการอธิบายหรือการโต้แย้งหักล้างการดำเนินการดังกล่าวเท่าที่ปรากฏก็ดูยังไม่มีความชัดเจนนัก ดังนั้น รัฐบาลหรือผู้ที่รับผิดชอบต้องถือเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้ เพื่อให้ประชาชน สื่อมวลชน และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และเกิดความเข้าใจที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันต่อไป เพื่อให้เกิดการยอมรับและช่วยลดผลกระทบดังกล่าวข้างต้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อทั้งขั้นตอนในระหว่างการดำเนินการแปรรูป และหลังจากดำเนินการแปรรูปไปแล้ว ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการศึกษาผลกระทบจากการดำเนินงานภายหลังจากได้มีการแปรรูปการประปานครหลวงแล้ว ว่าการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร โดยอาจเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานก่อนมีการแปรรูป เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น